

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXVIII Nr. 14

KETVIRTADIENIS, LIEPOS (JULY) 7, 1988

KAINA 25 c.

Kasdien

**Kas galėjo pasakyti!
Turės dar pagalvoti
Apie narkomaniją
Lengva suklysti**

Kas galėjo prieš dešimtį metų pasakyti, netgi prieš penkerius metus, kad stipriai nuspalvintos rasizmu Amerikoje juodaodis (nėgas) 1988-aisiais metais pirminiuose rinkimuose sutriuškos, kaip sutriumfavo Jesse Jacksonas. Rasis-tai ir rasistinių nuotaių žmonės stačiai apstulbo.

Tokį triumfą Jesse Jacksonui lėmė, ne tik jo rasės žmonės. Daug kur jis laimėjo ir ten, kur negrų gyventojų procentas nežymus. Be jo rasės žmonių, už jį balsavo sveikai protaujanti inteligentija, liberalai, ypač daugrasinė darbo liaudis ir varguomenė.

Tai prez. Reagan ir jo administracijos turčiams pataikaujančios politikos paseka. Žmonės pademonstravo, kad būtų prisiminti ir jie.

• • •
Amerikos liaudis dėmesyje vidaus politikos problemas. Užsienio politikoje svarbiausiu dienos klausimu yra santykiai su Tarybų Sąjunga. Pačiame rinkiminės kampanijos įkarštyje Gorbačiovo atvykimas į Washingtoną, JAV prezidento kelionė į Maskvą — jaudino visą Ameriką, bet rinkiminės kampanijos politikieriai apie šiuos įvykius beveik nė gū-gū.

Kaip visa tai išaiškinti? Nejaugi jie nežino, kad užtikrinta taika pasaulyje atpalaidotų šalį nuo nežmoniškų Pentagonui išlaidų ir visos vidaus politikos problemos kaip mat išsispresėtų?

Ruošdamiesi prezidento rinkimams balsuotojai apie tai turės dar pagalvoti.

• • •
Romas imperiją sužlugdė patricijų smaguriavimas. Amerikai rimta grėsmė — smaguriavimas narkotikais. Šiam smaguriavimui pastoti kelia negelbsti jokios priemonės, tik kelia sensacijas didžiai spaudai pasipinigauti.

Kyla nuomonės, kad narkomanija reikia legalizuoti, nes iš draudimo nieko neišeis, kaip neišėjo iš alkoholio draudimo prohibicijos metais. Atrodo logiška, bet nėra taip. Alkoholis, susijęs su nacionalinėmis problemomis, o narkomanija — susijusi su užsienio politikos pagrindžiu. Pavyzdžiais gali būti to pagrindžio veikiami Nikaragvos "contros", Pakistanas, Panamos Noriega ir t. t.

Narkomanijos legalizavimas gali padaryti žalos piktoms užsienio politikos jėgoms.

• • •
Didžiojoje komercinėje spaudoje beveik nieko nebuvo rašyta ir vis dar nėra rašoma apie įvykusią New Yorke birželio 11 dieną taikos demonstraciją, pareiškusią Amerikos liaudies troškimą pasaulyje taikos, ir žurnalistai yra žmonių protų inžinieriai. Architektai inži-

Dainų šventės Panevėžyje valdas.

Antano Gyllo nuotr.

KAS IŠKRAIPO FAKTUS?

„Laisvosios Europos“ radijas neseniai pranešė: „Lietuvos radijo užsieniui programa vienoje laidoje panūdo pasityti iš trijų iškilų Lietuvos profesorių — Juozo Ereto, Kazio Pakšto, Antan, Maceinos“. Norėtume priminti: Vilniaus radijas kalbėjo apie gana keistas šių klerikalizmo ideologų pastangas, savo laiku bandžiusių įtikinti skaitančiąją visuomenę lietuvių ir net viso Pabaltijo tautų pasitraukimu iš gyvųjų tarpo. Antanas Maceina pranašavo lemtingą lietuvių tautai socialinį sprogimą, galbūt net revoliucijos formą. Kazys Pakštas regėjo neišvengiamą tautos nutekėjimą emigracijos būdu, o Juozas Eretas bandė taikyti sociologijos matą. Jo rezultatas buvo liūdniausias: tauta niekur nenutekės, o paprasčiausiai išmirs dėl mažėjančių gimimų skaičiaus.

Visi jie klydo, bet klysti, kaip sakoma, žmogiška, ir niekas nenorėjo iš šių žinomų mūsų kultūroje žmonių pasityti. Deja, „Laisvosios Europos“ komentaras būtent taip sukonstruotas. Tema daug sudėtingesnė ir, matyt, reikėtų kalbėti apie ideologines, politines to meto katalikiškąsias sroves, jų kategoriskumą tiek dvasiniuose, tiek praktinio gyvenimo dalykuose. Palikime tai ateičiai. O grįžtant prie „Laisvosios Europos“, pridursime — iškilų Lietuvos profesorių tarpe, kuriems esą Vilniaus radijas nejučia pagarbos, nebėliko dar vieno. Kodėl „Laisvoji Europa“ nenori ir jo apginti? Tai buvęs vilnietis docentas Vytautas Skuodis, tęsiantis dabar JAV katalikiškųjų pirmtakų temą apie

neriai už pinigus stato dangorėžius, šie už pinigus per laikraščius veikia žmonių protus, bet kad atitiktų tiems tikslams, kurių siekia buržuazinių didlapių piniguočiai.

Sekant didžiąją komercinę spaudą labai lengva protiškai suklysti, jeigu žmogus nedaro savų išvadų.

S. J. Jokubka

Lietuvos tautos žūtį. Si paralelė laiko perspektyvoje gana įdomi: pasirodo, katalikiškieji ideologai kaip prieš karą, taip ir mūsų dienomis suinteresuoti palaikyti tautoje baimės kompleksą, paliekant vienintele atviras duris — į bažnyčią, į neva gelbstintį nuo visų žemiškųjų negandų dievo tikėjimą... Ką gi, iškraipius Vilniaus radijo komentaro mintį, ir liko paskvilis, šmeižtas, melas. Pavyzdžiui, radijo balsas iš Miuncheno taip kalba: „Jei jūs ten galėtumėt laisvai gauti šių trijų profesorių raštus, lengvai įsitikintumėt, kad nė vienas iš šių trijų mokslininkų nepranašavo lietuvių tautos žuvimo“. Ką gi, pabandykite. Paimkite šį kartą tik Juozo Ereto paskaitą Vytauto Didžiojo universite- te 1938 m., o kitus autorius palikime ateičiai. J. Eretas, pasiremdamas sociologijos ir demografijos duomenimis apie gimimų skaičiaus mažėjimą, minėtoje paskaitoje šias dvi tendencijas nekritiškai sujungia į vieną. Anot jo, patriarchališkoji mūsų šeima pakeliui į miestą subyrėjo, lietuvis moterys nebenerinčios gimdyti, kitaip tariant, tautos gerovė pasiliko praiteityje... J. Eretas teigė: „Ir kas skaudžiausia — ne tik kad miestuose nededamas prieaugliui naujas pamatas, bet ir iš centrų į kaimus sklindanti įtaka dar ardo sveikuosius gyvybės klodus provincijoje, traukdama kraštą į tokią bedugnę, iš kur išsigelbėti vilties jau nėra“. Išvada tokia: „Erdvė prie Baltijos jūros tuštėja. Bet ji tuščia nebus. Jon skverbsis gyvastingesnės tautos. Pabaltija miršta“. Paskaita išspausdinta žurnalo „Liepsnos“ 1938 metų 5 numeryje, kurį ir siūlome Vilniaus radijo oponentams pasivartyti.

J. Sakinis

— Besilankančią Amerikoje Nikaragvos profsąjungų delegaciją ypač gražiai pasitiko Philadelphijos unijistai.

— Iš Alaskos miesto Nome pradėjo skraidyti draugystės lėktuvai skersai Beringo sąsiaurį į Sibiro miestą Providenya.

AR VERTA

UŽSIDARYTI?

Nėra paprasta mūsų dienomis nepastebėti Lietuvos ekonominių ir kultūrinių pasiekimų. Apie tolydžio augantį Lietuvos populiarumą byloja ir konkretūs skaičiai, ir konkretūs kontaktai su užsienio šalimis — ypač išsiplėtę pastaraisiais metais ekonominis Lietuvos ir užsienio firmų bendradarbiavimas.

Bet šį kartą ne apie tai. Tarp-tautinis Lietuvos prestižas džiugina ne visus. Paradoksalu tai, kad Lietuvos vardą įsirašęs į savo pavadinimą VLIK-as yra šiuo atveju pirmosiose Lietuvos šmeižikų gretose. Neseniai VLIK-as net paskelbė specialų pareiškimą, kuris vadinasi „Atkirtis propagandai“. Jame rašoma: „Vakarų šalys apsikeitimus su užsieniu skatina, ir todėl tokie renginiai neišvengiami (kalbama apie Lietuvos dienas, vykusias pernai Airijoje ir kitur). Mes turime juos panaudoti Lietuvos tikrajai padėčiai išgarsinti ir sovietinei propagandai atremti. Tam tikslui reikia kontaktuoti vietos spaudą, vietos radiją ir televiziją...“ Šis pareiškimas buvo at-

spausdintas keliuose išėivijos laikraščiuose kaip nurodantis, įsakantis dokumentas. Žodžiu, juokauti su „vyriausiu“ komitetu nepatartina. Bet gali kilti ir neaiškumų. Kam raginti išėivijos spaudą daryti tai, ką ji ir taip daro dešimtmečių dešimtmečiais? Argi nėra Niujorko Lietuvių informacijos centro, kuris platina anglų ir kitomis kalbomis, pavyzdžiui, LKB kroniką? Argi pernai Vienoje užsienio korespondentai nebuvo A. Klimaičio suorganizuoto Lietuvių informacijos biuro klientais?

Visko yra, buvo ir, matyt, bus informacijose apie Lietuvą. Nebuvo vienintelio dalyko — objektyvumo. Todėl metų metais kartojami prasimanymai apie Lietuvą jau mažai ką gali sudominti. Šiuo požiūriu pamokantis yra J. Prunskio interviu „Drauge“ su „Chicago tribiun“ skyriaus redaktoriumi Ričardu Leferu. J. Prunskis, pavyzdžiui, paklausė: „Kokios galimybės pateikti straipsniams apie Pabaltijį?“ Atsakymas diplomatiškas: „Galėsim išspausdinti, jei bus aktualūs klausimai“. J. Prunskis dar taip paklausė: „Mes gauname pagrindinį spaudą, kuri dažnai duoda giliai į širdį smingančių faktų...“ Atsakymas: „Čia gali būti medžiagos, nors sunkoka rasti, kas jau apskritai nebūtų minėta...“ Pasirodo, „giliai smingantys“ faktai iš vadinamosios pagrindinio spaudos sminga tikrai į J. Prunskio ir dar vieno kito širdį, o plačiosios amerikiečių visuomenės jie nedomina, nes melagingas jų turinys ir apskritai parapijinius vietinės lietuviškos informacijos pobūdį žinomas seniai. Todėl, kai amerikietiško dienraščio korespondento paklausė, kaip sėkmingiau pateikti į didžiąją spaudą, sekė logiškas atsakymas: „Svarbu rasti ką nors naujo“.

Tai rimtas klausimas. Į tokį klausimą, matyt, ir atsakyti reikėtų rimtai, dalykiškai, konstruktyviai.

J. Beržinis

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Taikos šalininkams dar neišmušė valanda atostogauti

Kaip pas mus Amerikoje, taip visoje planetoje žmonija vis labiau užkariauja nuomonę, kad kapitalizmas ir socializmas žengia į savitarpio santykių naująją erą. Kiek ilgai truks, kol stabilizuosis, ir kaip "naujoji era" stabilizuosis, dar niekas negali pasakyti. Tačiau tarp abiejų sistemų branduolinių ginklų, pasaulio žmonijai kelia viltį, gal ir nebus viską griaušančio ir degančio branduolinio karo. **Bet štai!**

Faktas yra faktas, kad pikto kapitalo užgožtame pasaulyje reakcinės jėgos su savo masine informacija be perstojo žmonėms į galvas pumpuoja, jog generalinio sekretoriaus M. Gorbačiovo "peristroika" sliedi ir gali jos šalininkams Tarybų Sąjungoje išslįsti iš rankų! Vadinasi gali grįžti daugiau ar mažiau stalinizmu užsikrėtusi socializmo statyba, ir visa to pasėkos būtų vėl šaltasis karas, vėl visokios derybos iš jėgos pozicijų. Išeina taip, kad branduolinio karo grėsmė, ar negrėsmė priklauso nuo to, kaip Tarybų Sąjungoje vystysis persitvarkymai. Tai nesąmonė! Kas nežino, kad Leninas už taiką su kapitalizmu pasisakė dar pirmosiomis Tarybų Sąjungos dienomis. Ši taikos politika Tarybų Sąjungą lydėjo ir atlydėjo iki pat šių dienų. Netgi ir Stalino žiauriaisiais valdymo metais taikos politika turėjo pirmenybę.

Pikto kapitalo užgožtame pasaulyje žmonėms pumpavimas į galvą, kad branduolinio karo grėsmė ar negrėsmė priklauso nuo Tarybų Sąjungoje "peristroikos" likimo, tai niekas daugiau kaip žmonių indoktrinavimas: saugokimės Tarybų Sąjungos, nes ji gali sukelti karą! Tačiau, kad prez. Reagano administracija, diktuojama imperialistinių interesų, laikosi užsispyrusi "Žvaigždžių karų" programos, pastojančios kelią į susitarimą atsikratyti branduolinių raketų, kad pasaulyje sužydytų tautų sambuvį be ginklų žvanganimo, pikto kapitalo užgožtame pasaulyje reakcinės jėgos su savo masine informacija tyli, netgi užgria toki prezidento užsispyrimą.

Sveikai protaujant prašosi klausimas. Jeigu dialogas veda prie susitarimo atsisakyti raketų, tai kam reikalinga vystyti "žvaigždžių karų" programa? Juk raketos abiejose pusėse bus sunaikintos ir išvystytai lazerinių spindulių įtaisais nebus ko šaudyti? Bet nereik tu baiku! Jeigu lazerinių spindulių įtaisais būtų galima paraližuoti padangėje lekiančias raketas, tai būtų galima jais paraližuoti ir Maskvą, Leningradą ir kitus objektus. Štai, kur pakastas šuniukas, kad prez. Reagan taip užsispyręs vystyti "žvaigždžių karų" programą.

Taikos šalininkams dar neišmušė valanda atostogauti. Dėl prez. Reagano užsispyrimo vystyti "žvaigždžių karų" programą dar gali būti visko.

"NESPJAUK Į ŠULINĮ"

Vilniuje leidžiamo „Pergalės“ žurnalo praėjusių metų 8-ajame numeryje išspausdintos išėivijoje gyvenančio lietuvių rašytojo Antano Vaičiuliaičio novelės. Daugeliui Lietuvos skaitytojų tai buvo pirmoji pažintis su Antano Vaičiuliaičio kūryba. Girdėjau kalbant: „Paspildė mūsų literatūra, mūsų kultūrinis fondas...“ Nebeskirstome, nebedalome kultūros į čionykštę ir į išėivijos. Manau, teisingai išėivijos lietuvių spaudoje vilniškio žurnalo publikacija buvo sutikta palankiai, ir jeigu ši palankumo atmosfera išėivijoje pagaliau įsivyras, galima būtų kalbėti apie naują kultūrinio bendradarbiavimo etapą. Be išpuolių prieš tuos, kurie spausdina savo knygas Lietuvoje, kurie lanko Amerikoje Lietuvos artistų koncertus.

Aktyvesniam kultūriniam bendram darbui yra pagrindas — Lietuvos kultūros fondas, siūlantis tiek mums, Lietuvoje gyvenantiems, tiek išėivijos lietuviams daug netradicinių, naujų darbo formų. Deja, ši nauja idėja, gerai jos net neapsvarsčius, išėivijoje jau bandoma sukompromituoti, iškreipti. Klyvlendo „Dirva“ pradeda iš tolo — nuo to, kad Tarybų Sąjunga — atsilikusi šalis, pilietinių

nių teisių reikalai — „neton baudžiavos laikų“ ir tiktai propagandos srityje — „jokia tauta nėra taip stipriai ir agresyviai pasireiškusi“. „Propagandinės agresijos“ aukomis jau yra tapę, anot laikraščio, susigiminausieji miestai, taip pat — taikos šalininkų judėjimas.

Tai ne viskas. Pasirodo, Tarybinio taikos gynimo komiteto vadovai — saugumo agentai, verbuoja Vakarų valstybėse žurnalistus ir meno žmones...

Na, o kur čia Lietuvos kultūros fondo vieta? Sunku tuo patikėti mums Lietuvoje, bet Fondas, pasak laikraščio, irgi tėra „propagandinė aptis“. Nebereikia nė klausiti, kas tokiu atveju jos pirmininkai. Katalikiškasis „Draugas“ žada Lietuvos kultūros fondą „stebėti“ ir su neslepiaimu irzuliu atsiliepia apie Fondo pirmininko Česlovo Kudabos interviu „Aki-račiuose“. Mat išėivijoje populiarus leidinys suteikė gerą progą sužinoti apie Fondą iš pirmų lūpų. Vadinasi, mažiau laisvės, aiškiant iškreiptai Fondo tikslus, lieka dešiniąjai spaudai. Tai, žinoma, neparanku. Visiškai blogai, kad Fondo pirmininkas paragino Lietuvos kultūros fondą remti pinigais. „Mes čia turime savo Lietu-

"Sure you're hungry, but don't go eating anything from here until Momma has checked it first."

Ką matė Brazilijos vyskupai Lietuvoje

Sitaip pavadintas „Tėviškės žiburiose“ Brazilijos vyskupų įspūdių iš Lietuvos aprašymas. Jų autorius vyskupas DOM LUCI Dom Lukiano Mendes de Almeida.

Vienas epizodas: „Vėliau aš, Dom Ivo ir vertėjas... sužinojome, kad Filipinų kardinolas Sin, lankydamasis Vilniuje, laikė Mišias Šv. Petro ir Povilo šventovėje. Tad nieko nelaukdami, automobiliu nuvykome ten kaip tik prieš prasidedant Mišioms. Šios šventovės kunigas nieko nežinojo apie mūsų atvykimą (kažin ar vyskupams nereikalingas, bet elementariausias mandagumas? — aut). Jis iš pradžių atsisakė leisti

laikyti Mišias, bet tuoj pat sutiko. Tai buvo pirmadienis, rugsėjo 14 d., ŠV. KRYŽIAUS ŠVENTĖ.

Mums buvo pranešta, kad nieko nesakytume, nekaltėtume, bet Dom Ivo pasipriešino, klausdamas, kodėl ne: esame iš Brazilijos, norime palaiminti besimeldžiančius, pakalbėti. Galų gale buvo duotas sutikimas. Dom Ivo kalbėjo apie meilę, drašą, šv. Komuniją, jaunimą, laisvę. Mišios buvo jaudinančios.

Po Mišių prisitartinio prie mūsų 4–5 jaunuoliai su rožėmis rankose ir aiškino apgailestaudami, kad niekas apie mūsų atvykimą nežinojo, nebuvo niekur paskelbta, nebuvo pranešta. Šventovė galėjusi būti daug pilnesnė, daugiau žmonių galėję dalyvauti...

Mūsų pamąstymai: taigi buvo rugsėjo 14 d., šv. Kryžiaus šventė. Šitokiame kontekste vyskupų įspūdių labai autentiškai kalba apie tai, kaip erdvi Lietuvos bažnyčiose. Kita vertus, ar tai nereikš, kad Lietuva gerokai atitraukė nuo kryžiaus?

Kryžių Lietuva?

Nepanašu. Visai nepanašu...

Pr. Pelėda

Trumpai

— Jordano karalius Hussein Jungtinių Tautų asamblėjoje pasakėjo, kad Izraelio branduoliniai ginklai kelia grėsmę ne tik Vidurio Rytams, bet ir visam pasauliui.

— Birželio 11 dieną New Yorke taikos demonstracijoje, ryšium su vykstančia Jungtinėse Tautose taikos klausimais sesija, žygiavo daugiau kaip 100 tūkstančių žmonių. Didžioji spauda šią manifestaciją beveik nutylėjo.

— Senatoriai Proxmire, Bumpers ir Johnson sako, jog "žvaigždžių karų" pirmąją stadiją atlaikytų tik 16 procentų raketų, jeigu TSRS jomis pradėtų šaudyti Ameriką. Vadinasi, daugiau kaip 80 procentų ant Amerikos nukristu.

Vilnis, 1988 m. liepos 7 d.

Galima sakyti, antrąją jaunystę pergyvena Maskvos švento Danijilo vienuolynas, įkurtas prieš septynis šimtus metų Aleksando Nevskio jaunesniojo sūnaus Daniljo. Unikali rusų architektūros paminklą 1983-aisiais metais tarybinė vyriausybė perdavė Rusijos pravoslavų cerkvei. Ruošiantis pažymėti krikščionybės įvedimo Rusijoje tūkstantmetį, švento Daniljo vienuolyno kompleksas restauruotas, jame įsikūrė Rusijos pravoslavų cerkvės administracinis centras. Jubiliejinį iškilmių metu vienuolyno bažnyčioje vyko iškilmingos pamaldos.

TASSo nuotraukoje: Maskvos švento Daniljo vienuolynas.

Kieno vežime sėdi...

Broklino „Vienybė“ (1982. II. 30) rašė: „Mūsų kolonija maža. Bet visi skaitome visus lietuviškus laikraščius! Esame gerai informuoti. Pvz., prenumeratorius „A“ skaito Vienybę, „kaimynas“ — Darbininką, „kitas kaimynas“ — Draugą, dar vienas — Naujienas, „tautininkas“ gauna Dirvą, o SLA narys Tėvynę, bendruomenininkas „X“ skaito Pasaulio lietuvių ir t. t.“

Pavadinimų išvardijimą galima tęsti. Tai lyg ir patvirtina garsinamą mintį, kad išeiviai daug spausdina ir skaito gimtąją kalbą. Ir ne bet kaip, o intensyviai, nuolatos. Kai kuriems spausdinamiems esanti tokia didelė paklausa, kad „kai paskutinis laikraščio skaitytojas jį mėgina skaityti, tai ne viską gali beįskaityti, nes toji laikraščio kopija belieka tik „drebėžgai“.

„Vienybė“, kurią citavau, ne šiaip jau pavadino savo pastabas — „Perskaitęs duok kitam...“ Tai gi, kad taip būtų! Labai dažnai išeivijoje gėdžiamas pateikiamas kaip realybė...

Toronto (Kanada) „Tėviškės žiburiai“ (1982. II. 11) vedamajame „Kalkiniai rašiniai“ nusiskundė: „Skaitytojas, kuris ima ne vieną laikraštį, pastebi, kad visur ta pati informacija, o dažnai ir straipsniai panašūs. Aišku, skaitytojui nebėra prasmės prenumeruoti du ar tris laikraščius, kurie spausdiną vienodą medžiagą“.

Minimas Toronto savaitraštis nurodo: „Keistas klausimas, bet atrodo, kad mokytojai lietuviškų laikraščių neskaito“. Štai kaip ne sykį būna — ir Lietuvių tautodailės instituto pastangos suruošti renginį nebuvo pastebėtos, nors „konkurso sąlygos bei kvietimai buvo paskelbti įvairiuose lietuviškuose laikraščiuose ir atskirais raštais išsiųsti...“

Pažymėtina, kad minimas renginys nebuvo ignoruojamas: „Mokytojai iš įvairių JAV vietų pradėjo skųstis, kad jiems niekas apie konkursą nepranešė“. O juk reikėjo ne kelis, o nors vieną laikraštį perskaityti...

Ne išimtis nė tirščiau lietuvių apgyvendinti rajonai: nuošalyje reikėtų palikti pensininkus (klivlendiškiai skundėsi: mama nebe-mato, nēr kam tą popierių beskaityti), paskui — jaunimą (adelaidiškų padūsavimai: jaunimo tarpe girdime tik angliška), verslo žmones (plaukai piestu stojasi, kai atsisako lietuvišku leidiniu) — daktai. Vilnis, 1988 m. liepos 7 d.

rai, inžinieriai ir pan., — dejuoja čikagiškiai) ir t. t. Prenumeratos atsisako „net kai kurie ryškūs kultūrininkai, organizacijų vadovai, baigę aukštuosius mokslus Lietuvoje ar šiame krašte“. Šitaip tiesmukiškai tvirtinama išeivių lietuvių metropolijoje. Tai ko gi be-laukti iš periferijos? 1987, 1988 metams organizuotas spaudos platinimo akcijos visi leidiniai daugiau ar mažiau, bet vieningai vadinomi nesėkmingomis. Štai kaip kritiko kurių buržuazinės išeivijos periodinių leidinių tiražai. Vienintelis išeivijoje išlikęs dienraštis „Draugas“ 1963 m. buvo spausdinamas 47 900 egz. tiražu, 1967 m. — 40 800 egz., 1968 m. — 36 000 egz., 1970 m. — 30 500 egz., 1971 m. — 28 000 egz., 1979 m. — 12 400 egz., 1980 m. — 7 830 egz.; „Dirva“: 1967 m. — 6 030 egz., 1970 m. — 3 678 egz., 1973 m. — 3 193 egz., 1977 m. — 3 589 egz., devintojo dešimtmečio pradžioje — apie 3 400 egz.; „Laisvoji Lietuva“: 1968 m. — 2 050 egz., 1970 m. — 1 800 egz., 1977 m. — 2 050 egz., 1980 m. — 2 155 egz. Devintojo dešimtmečio pradžioje tiražai buvo: „Aidų“ — 1 650 egz., „Akiračių“ — 1 400 egz., „Darbininko“ — 4 000 egz., „Į laisvę“ — 1 000 egz., „Kario“ — 1 650 egz., „Laiskai lietuviams“ — 3 000 egz., „Tėvynės“ — 3 500 egz., „Tėviškės žiburiai“ — 5 600 egz., „Metmenų“ — apie 700 egz.

Didesnius septintojo dešimtmečio tiražų skaičius reikėtų vertinti atsargiai, nes anksčiau, iki naujų taisyklių dėl tiražų paskelbimo tvarkos, redakcijos nurodydavo „kokį tik norėjo tiražą, bet kai reikėjo parodyti pajamas, tai visai susmuko“.

Ypač iškalbus jau bankrutavusių „Naujienu“ pavyzdys: 1968 m. parodomas 28 750 egz. tiražas, 1969 m. — 24 750 egz., 1971 m. — 22 600 egz., 1975 m. — 20 275 egz., 1977 m. — 20 225 egz., 1979 m. — 5 150 egz., 1981 m. — 3 525 egz. 1982 metais „Chicago tribune“ dienraštis rašė apie etninę miesto spaudą. Pasinaudojo ta publikacija „Naujienos“. Jų redaktorius pristatė savo leidinį nei mažiau, nei daugiau, o „visų lietuvių laikraštį“ su 18,5 tūkstančio egzempliorių tiražu... Po metų pasitikslino: laikraščio spausdinama tik 3 175 egzemplioriai ir turima tik 750 prenumeratorių. Čikagos klerikalų nuomone, dar ir šis skaičius esąs padidintas.

Kaunietės nori būti elegantiškos

Laisvės alėja Kaune pavasarėjant primena madų parodą. Naujais parėdais pasidabinusios kaunietės — būtina peizažo dalis.

Kaune pasiteiravau:

— Kurgi miesto moterys perka tokią daugybę skonių ir figūrų atitinkančius rūbus, apavą? Naujojoje universalinėje parduotuvėje „Merkurijuje“?

— „Merkurijus“ daugiausia prekiauja didelėm apėrėdų partijom, o moterys, žinoma, nori būti originalios. Užtat jos labiau mėgsta „Rėdą“... — išgirdau atsakymą.

Kas gi toji „Rėda“? Pasirodė, Kauno A. Šiaučiuonaitės trikotažo gamybinio-prekybinio susivienijimo firminė parduotuvė.

Parduotuvės fojė — išrikiuoti manekenai. Rūbų, kuriais jie aprengti, dar nerasite prekybos salėse. Tai — perspektyviniai gaminiai. Bet jie čia demonstruojami ne parodai — greta pastatyta balsavimo urna. Pirkėjai apžiūri naujoves ir už patikusius modelius balsuoja — į urną meta numerukus. Tik tada, jei surenkamas atitinkamas balsų skaičius, įmonė pradės gaminti naują modelį.

Pakalbinau moterį, perkančią Vilniaus „Vilijos“ trikotažo fabrike pagamintą suknelę:

— Patinka fasonas, audinys. O kaina patenkina?

— Taip, madingas gaminytis, na, ir kaina ne tokia jau aukšta. Kiekviena moteris ją mokės, jei patenkins jos skonis...

O kodėl „Rėdoje“ kainos aukštesnės nei „Merkurijuje“?

Mūsų parduotuvė firminė — jame realizuojamos respublikos lengvosios pramonės įmonių bandomosios gaminių partijos arba specialiai sukurti modeliai. Tai daugiau-

sia madingi, su indeksu „Naujie-na“ žymimi gaminiai. Jie parduodami sutartinėmis kainomis, kurios yra aukštesnės už serijinių gaminių kainas. Bet užtat moterys garantuotos, kad gatvėje nesutiks ant kiekvieno kampo savo bendraminčių su tokio pat fasono suknele. Gaminių partijos, kurios mums patiekiamos, nedidelės, — pasakojo parduotuvės direktorius G. Laferis.

„Rėdos“ asortimente — viskas, ko reikia moteriai. Nuo kojinių, kurių ypač madingą partiją kaip tik ir pardavinėjo apsilankymo dieną, iki skrybėlaitės. Tai dar viena priežastis, dėl kurios „Rėda“ tarp moterų pagerbta. Tiesa, parduotuvėje yra ir skyrius vyrams. Tačiau jie kol kas mažiau reiklūs savo tualetui.

Pasiteiravau dar štai ko:

— Ne visi, žinoma, perka ypač madingus gaminius. Ar pakanka jums parduotuvės apyvarta?

— 1986 metais, kai „Rėda“ atvėrė duris, pardavėme prekių už 4 milijonus rublių, pernai už 5,7 milijono, o šiemet prekių apyvarta, matyt, pasieks 6,2 milijono... — pakomentavo G. Laferis.

„Rėdoje“ nuolat rengiami madų demonstravimai — tam pastatyta speciali salė. Vyksta specialistų konferencijos ir seminarai paklausos klausimais. Beje, tik pusė „Rėdos“ darbuotojų dirba prekybos salėse, kita pusė — paklausos tyrėjai. Pernai „Rėdos“ specialistai respublikos lengvosios pramonės įmonėms pateikė 230 pasiūlymų dėl asortimento, 200 jų buvo igyvendinti — pirkėjai gavo naujų gaminių, nutraukta pasenusių gamyba.

Valdas Araminas

Apie išeivijoje leidžiamą periodiką liberalai rašė: „Prieš „Naujienas“, informacijos priedanga savo skaitytojus maitinančias išsi-galvojimais, šmeižtais, insinuacijomis ar melu, pasisakė kiekvienas simpoziumo dalyvis. Vienam ar kitam pasirodė nereikalinga „Sandara“ ir „Laisvoji Lietuva“, netgi ir toks plačiau skaitomas savaitraštis kaip „Darbininkas“ ar mėnesinis iliustruotas žurnalas „Lietuvių dienos“ (šis žurnalas neišleidžiamas kiekvieną mėnesį — A. K.). Mat jeigu ten ir yra platesnės skaitytojų masei įdomesnės informacijos — ji dažniausiai jau persispausdinta iš kitų leidinių. Dar dažniau informacijos vietoje ar jos sąskaiton pateikiami siauri vienašališki politikavimai, leidėjų grupei artimesnių asmenų liaupsinimai, nepasistengiant net ir šios medžiagos kiek patraukliau ar originaliau apipavidalinti“ („Akiračiai“, 1982, Nr. 4, p. 12). Išeivijos rašytojas K. Almenas, apibūdinamas voldemarininkų leidinį, išsireiškė: „Laisvoji Lietuva“ toks... Na, jei kiekvieną daiktą, kuris yra išspausdinamas, pavadinsi laikraščiu...“ („Varpas“, 1977, Nr. 15, p. 132). Klerikalai „Drauge“ piktinasi, kad savaitraštis „Darbininkas“ ir žurnalas „Pasaulio lietuvis“ — „Yra neobjektyvūs ir žemos žurnalistinės moralės“ („Draugas“, 1987. 01. 21. P. S. „Draugą“ leidžia kunigai marjonai, o „Darbininką“ vienuoliai pranciškoniai). Ir t. t., ir pan.

Juožas Vytėnas straipsnyje „Žvilgsnis į mūsų laikraščius ir žurnalų bėdas“ („Lietuvės žurnalistas“, 1986, kovas, p. 4) nurodo: prenumeratorių ir spaudos bendradarbių mažėja, leidyklos nesuveda galo su galu, bankrutuoja, redaktoriai nesuranda naujų talkininkų. Išleidimo, persiuntimo kaštai didėja, stokojama ne tik žurnalistų, bet ir lėšų jiems atsilyginti ir pan.

Jaunesnieji jau nebesupranta vyresniosios kartos siekių, indiferentiški jų idealams: „Yra aišku, kad šios vidurinėsios kartos pageidavimai ne tik „Draugui“, bet ir kitiems laikraščiams yra kitokie, negu ikikarinės ar po karo atvykusiųjų, kurie nemokėjo pakankamai anglų kalbos, ir todėl lietuvių laikraščiai jiems buvo pagrindinis informacijos šaltinis. Dabartinė vidurinė karta, čia išėjusi mokslus, skaito amerikiečių laikraščius ir yra pripratusi prie jų lygio. Lietuvių dienraščiai tiek informacijos greitumu, tiek išsamumu negali konkuruoti su amerikiečių dienraščiais, ir todėl viduriniai kartai jie negali atstoti amerikiečių laikraščių“.

Pačių buržuazinių oponentų nuomone, kai kurie idėjiniai bendraminčių leidžiami leidiniai su redaktoriais „jau seniai šliaužioja prieš valdžią Washingtone. Numeta koks nors valdžios (demokratinės ar respublikoninės) atstovas kąsnelį duonos (...) redaktorių pakviečia atvykti „konferencijon“, už tai ir pataikaujama stipresniešiams. O pataikavimo laipsnis priklauso nuo „gautos ar pasiūlytos duonos plutos“!

Krintant laikraščių tiražams ir retėjant skaitytojams, verslo žmonės nebelinkę skelbti politiskai susikompromitavusiuose leidiniuose. Dar prarandama taip stokojamų pinigų įplaukų. Ne išeitis ir kažkelintą kartą pakelti leidinio kainą. Išeivijoje nebeliko nė vieno buržuazinio periodinio leidinio, kuris išsiverstų be geradarių mecenatų bei kitokių rėmėjų su storesnėmis pinigėmis paramos. Spauda neišreiškia didelės dalies išeivių interesų, jų nuomonės, ir jie nuo jos nusigręžia. Lemia galtingieji: kas remia, tas ir reikalauja, kad pirmoje eilėje būtų atsižvelgiama į jų interesus.

Algirdas Kavallauskas
Istorijos mokslu kandidatas

51.3 milijono Lotynų Amerikos vaikų gyvena skurde. Šiuos liūdus skaičius paruošė Jungtinių Tautų organizacija.

Susiklosčiusios padėties padariniai skaudžiausiai paliečia vaikus. Antai, beveik pusė vaikų perlėtai vystosi, nes nuolat alksta. Lotynų Amerikos šalyse plačiai paplitusi mažakraujystė. Lėšų sveikatos apsaugai vystyti stygius — viena iš svarbiausių didelio vaikų mirtingumo priežasčių.

Nuotraukoje: Argentinos Patagijos indėnų vaikai gyvena neregėtame skurde. Prensa Latina nuotr.

Žmonės ir datos

LIEPOS 1 DIENA
PRIEŠ 65 METUS

Suvalkijoje, Rūdos kaime, mažame žemio valstiečio šeimoje gimė būsimasis vaikų poezijos kūrėjas Kostas Kubilinskas.

Kostas Kubilinskas rašė: „Juk vaiko sieloje, kaip mažame krikščionio tyrumo lašelyje, atsispindi visi mūsų gyvenimo bruožai. Juk visa tai, ką jie girdi, jaučia ir mato suaugusiųjų gyvenime, neprabėga pro jo akis. Jis savo itin aktyviais klausimais kartais suglumina ir nustebina netgi labai „solidžiūs dėdes“, kurie į gyvenimą žiūri surambėjusio stebėtojo akimis“.

Kostas Kubilinskas rašė ir eiliuotas folklorines pasakas, siužetines poemėles, ir lyrinius bei humoristinius eilėraščius, dainų tekstus vaikų žaidimams, eiliuotas pjeses jaunimo ir lėlių teatrui, poetas mirė 1962 metais, nesulaukęs nė 40 metų. Tačiau su savo kūryba jis liko tarp mūsų, nes, tariant jo paties žodžiais, „kūrėjas tarsi iš naujo atgimsta kiekviename kūrinyje“.

LIEPOS 2 DIENA
PRIEŠ 105 METUS

dabartiniame Kauno rajone gimė Tarybų Lietuvos liaudies dailininkas Jonas Šileika. Sulaukęs 16 metų, jis išvyksta į Jungtines Amerikos Valstijas. Ten dirba paprastu darbininku, vėliau studijuoja koledže, tęsia mokslus aukštojoje mokykloje. Su Čikagos dailės instituto stipendija už pažangumą moksle vyksta į Prancūziją, vėliau dailės studijas giliai Vokietijoje. Beje, Pirmojo pasaulinio karo metais atsidūręs Rusijoje, kartu su P. Rimša ir architektu A. Šciusevu suprojektavo įžymųjį laikrodį su zodiako ženklais Kazanės geležinkelio stotiai. 1921 metais Jonas Šileika grįžta į Lietuvą kaip subrendęs tapytojas. Dėstydamas Kauno dailės mokykloje, dailininkas aktyviai dalyvavo Lietuvos meniniame gyvenime. Jis kūrė portretus, peizažus, figūrines kompozicijas. Gerai žinomi jo kūriniai: „Nemuno krantai prie Vilnios“, „Sieno grėbimas“, „Gedimino medžioklė“, „Vytauto mirtis“ ir kiti.

Jonas Šileika mirė 1960 metais.

LIEPOS 4 DIENA
PRIEŠ 180 METUS

netoli Slucko, dabartinės Baltarusijos teritorijoje, gimė lietuvių dailininkas Adomas Semešys. 1826

metais gabus jaunuolis įstojo į Vilniaus universiteto tapybos katedrą. Mokėsi pas Joną Rustemą. Rustemo demokratinė, romantinė tapyba, portreto žanro pomėgis neabejotinai veikė A. Semešį. Deja, 1831 metais caro valdžia, pabūgusi sukilimo, uždaro Universitetą ir studijos nutrūksta. Kadangi Adomas Semešys aktyviai dalyvavo anticariniam nacionalinio išsivadavimo judėjime, jis suimamas ir ištremiamas. Ilgą laiką tapytojas gyvena toli nuo tėvynės: Chersone, Saratove. Vėliau persikelia į Minską. Į Vilnių, savo studijų lopšį, sugrįžta 1852 metais. Klajonių, persekiojimų išvargintas, dailininkas miršta Vilniuje 1862 metais. Tad neatsitiktinai nemaža jo kūrybos išsibarstė tremties metais. Yra žinoma, kad dailininkas, kaip tikras romantikas, pagaliau kaip pažangus to meto žmogus, domėjosi liaudies gyvenimu — yra nutapęs buitinių žanrinių scenų, etnografinių Lietuvos vaizdų, scenų iš smulkiosios bajorijos gyvenimo. Pakerėtas poeto Adomo Mickevičiaus kūrybos, kaip ir daugelis jo amžininkų, tapė jo poezijos temomis. Vieną žymiausių Adomo Semešio kūrinių Liudviko Kondratovičiaus (poeto Sirokoms) portretą — dailės mėgėjai gali pamatyti Vilniaus paveikslų galerijoje.

LIEPOS 8 DIENA
PRIEŠ 90 METŲ

gimė lietuvių dailininkas, respublikos nusipelnęs meno veikėjas Jonas Buračas. Jis baigė Šiaulių mokytojų kursų ir toliau mokėsi Kauno meno mokykloje. Studijas gilino Paryžiuje ir Berlyne. Grįžęs į Lietuvą, Jonas Buračas visą savo gyvenimą paskyrė menui. Su molbertu rankose jis daug keliavo po Lietuvą ir savo peizažuose įkūnijo gimtosios žemės grožį. Jo peizažai, be meninės, dažnai turi ir dokumentinę, pažintinę vertę. Dailininko palikimą sudaro daugiau kaip penki tūkstančiai paveikslų, alsuojančių didžia meile gimtajam kraštui. Mirė Jonas Buračas 1977 metais.

LIEPOS 13 DIENA
PRIEŠ 90 METŲ

Pasvalio rajone, Saudogalėje, gimė lietuvių rašytojas ir vertėjas Kazys Kiela. Jis mokėsi Biržuose, vėliau Voroneže baigė mokytojų kursų. Grįžęs 1918 metais į Lietuvą, įsijungė į revoliucinę kovą už Tarybų valdžią. Buvo išrinktas Joniškėlio apskrities Karinio revoliucinio komiteto ir darbininkų bei

varginųjų valstiečių atstovų tarybos sekretoriumi. Buržuazijos valdymo metais už tai buvo persekiojamas ir kalinamas, o po 1926 metų fašistinio perversmo emigravo į Latviją. Vėliau apsigyveno Kaune ir dirbo „Naujo žodžio“ bendrovės leidinių redakcijoje bei kitose įstaigose, dalyvavo antifasistiniame judėjime.

Literatūrinę veiklą pradėjo bendradarbiaudamas spaudoje, išleido apsakymų rinkinius „Tarp garuojančių nuodų“, „Likimo grimasos“, „Ežeras išskrido“. Savo kūriniuose jis kritikuoja buržuazinę santvarką, jos moralę. Šalia to Kazys Kiela išvertė į lietuvių kalbą S. Zoromskio, I. Erenburgo, K. Simonovo, M. Gorkio kūrinių, o į rusų kalbą J. Baltušio „Parduotas vasaras“. Mirė Kazys Kiela 1963 metais.

LIEPOS 14—15 DIENOMIS
PRIEŠ 45 METUS

Lietuvoje vyko Liaudies seimo rinkimai. Rinkiminės kampanijos metu visa pažangioji Lietuvos visuomenė, Komunistų partijos vadovaujama, susibūrė į „Lietuvos darbo liaudies sąjungą“, kurios platforma išreiškė darbo žmonių lūkesčius ir viltis, visa tai, dėl ko jie kovojo buržuazijos valdymo metais. Lietuvos darbo žmonės šiai platformai vieningai pritarė. Liepos 14 dieną nuo pat ankstyvo ryto jie rinkosi į plakatais ir vėliavomis papuostas rinkimų patalpas. Į Liaudies seimą buvo išrinkti tikri liaudies interesų gynėjai, kovotojai už laisvę ir pažangą. Daugelis jų fašistinės reakcijos

metais buvo žiauriai persekiojami, kalinami kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose. Tai Liudas Adomauskas, Pranas Zibertas, Pranas Eidukaitis ir kiti. Į Seimą nepateko nei vienas dvarininkas, nei vienas kapitalistas.

1940-ųjų metų liepos 14—15 dienomis vykę Lietuvos seimo rinkimai buvo didelės istorinės reikšmės įvykis lietuvių tautos gyvenime. Darbo žmonės pirmą kartą gavo teisę laisvai pareikšti savo valią ir pasirinkti socializmo kūrimo kelią.

PRIEŠ 110 METŲ

gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje veikėjas Jonas Vaidelauskas. Socialistinėje revoliucijoje Lietuvoje 1918—1919 metais ypač aktyviai dalyvavo Šiaurės Lietuvos darbo žmonės. Čia susikūrė vienas iš pirmųjų komunistinių kuopelių Lietuvoje, čia sparčiai augo darbo žmonių klasinis sąmoningumas, kūrėsi pirmieji Tarybų valdžios organai. Revoliucija išskėlė tokius puikius revoliucionierius, atsidavusius kovotojus už Tarybų valdžią, kaip Karolis Požela, Ignas Gaška, Juozas Gegeckas, Kazys Baltaragis ir daugelis kitų. Tarp jų buvo ir senas socialdemokratas, buvęs Rygos darbininkas Jonas Vaidelauskas. Jis buvo vienas iš aktyviausių Žemelio apylinkės komunistų. Tačiau Tarybų valdžia Joniškėlio apskrityje išsilaikė tik šiek tiek daugiau kaip tris mėnesius. Kaip baltojo teroro aukos žuvo Leono Vaidelausko bendražygiai ir vienminčiai Pranas Strepeika, Jonas Blaževičius, Ignas Martinaitis, Pranas Keršauskas ir daugelis kitų. L. Vaidelauskas pasitraukė į pogrindį ir toliau dirbo revoliucinį darbą. Mirė 1927 metais.

TRUMPAI

— Kinijos komunistų partijai truko 25 metai, kol JAV komunistų partija buvo pakviesta apsilankyti Kinijoje. Amerikiečių komunistų delegacija šia proga lankysis ir Šiaurės Korėjoje.

Trumpos pastabos

Išėjimo vyskupas Paulius Balakakis dažnai minimas lietuviškos šeimijos spaudos, radijo laidų. Tai nieko keisto — juk nemažą veiklos dalį sudaro patys įvairiausi pareiškimai, šventės, minėjimai, prakalbos.

Viena progų jis yra pareiškęs: „Tačiau viena mums visiems (tiksliau kalbant, tam tikram išėjimo sluoksniui — V. M.) daugiausia rūpesčių sukelianti problema yra stoka stojančių į dvasinę luomą...“

Artimiausioje ateityje visa eilė lietuviškų parapijų turės ne lietuvių kunigą, bus perleistas kitos tautybės tikintiesiems ar uždarytos“.

Čia — apie Jungtines Valstijas.

Manau, niekas nesuabejosime vyskupo informacijos tikslumu ir neapkaltsime jo noru sutirštinti padėtį. Ir pats reikšnyms, mano giliu įsitikinimu, yra normalus — XX amžiaus pati pabaiga vargu bau ar dėkingas laikotarpis tradiciniams dvasiniams pašaukimams. Taip yra visame pasaulyje. Ir tai nieko ypatingai nestebina. Tačiau... Vakarų propagandoje Lietuva daroma kažkokia išimtimi. Kai kalbama ar rašoma apie religinių pašaukimų problemą joje, taikomi visiškai kitoki standartai ir viskas suverčiama valdžios pastangoms.

...Tad ir kyla mintis, ar nevertėtų pagaliau pripažinti, kad ir Lietuvą liečia laikmečio vėjai? Kitaip ar nevertėtų, pasakius „a“, ištartį ir „b“...

Norisi dar pakalbėti su religija susietu klausimu. Tam mane skatina vienas solidžiausių išėjimo laikraščiai — kanadiškiai „Tėviškės žiburiai“. Jie rašo ne itin dėkinga tema — apie liūdnei pagarsėjusią „Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką“, kuriai skirtas nedėkingas vaidmuo prieš dabartinę Lietuvą nukreiptoje propagandoje.

Štai ką porina Kanados lietuvių laikraštis:

„Tik rašančiam („Tėviškės žiburiuose“ — V. M.) keista, kad net išsivysčiusiojo pasaulio vyskupas vengia kovojančių ir kenčiančių katalikų bendriją paremti ne tik maldomis, bet ir čekiais“.

Turiu prisipažinti: visados su įdomumu skaitau ar klausausi pasakojimų apie vadinamąją lietuvišką diplomatiją. Sakiau — „vadinamąją“ ne todėl, kad norėčiau užgauti toje srityje besisukiojančius žmones, o sakau dėl to, kad tą reikšingą apskritai sunku kaip nors pavadinti: kaip galima atstovauti tam, ko nėra?

Tai jaučiasi ir iš mėginimų nušviesti ir „pagarsinti“ tą veiklą. Ypač bejėgiškai „skambėjo“, pavyzdžiui, „Amerikos balso“ bandymas buvusios Lietuvos buvusią pasiuntinybę Vašingtone pristatyti kaip verdantį didžiulės diplomatinės veiklos centrą.

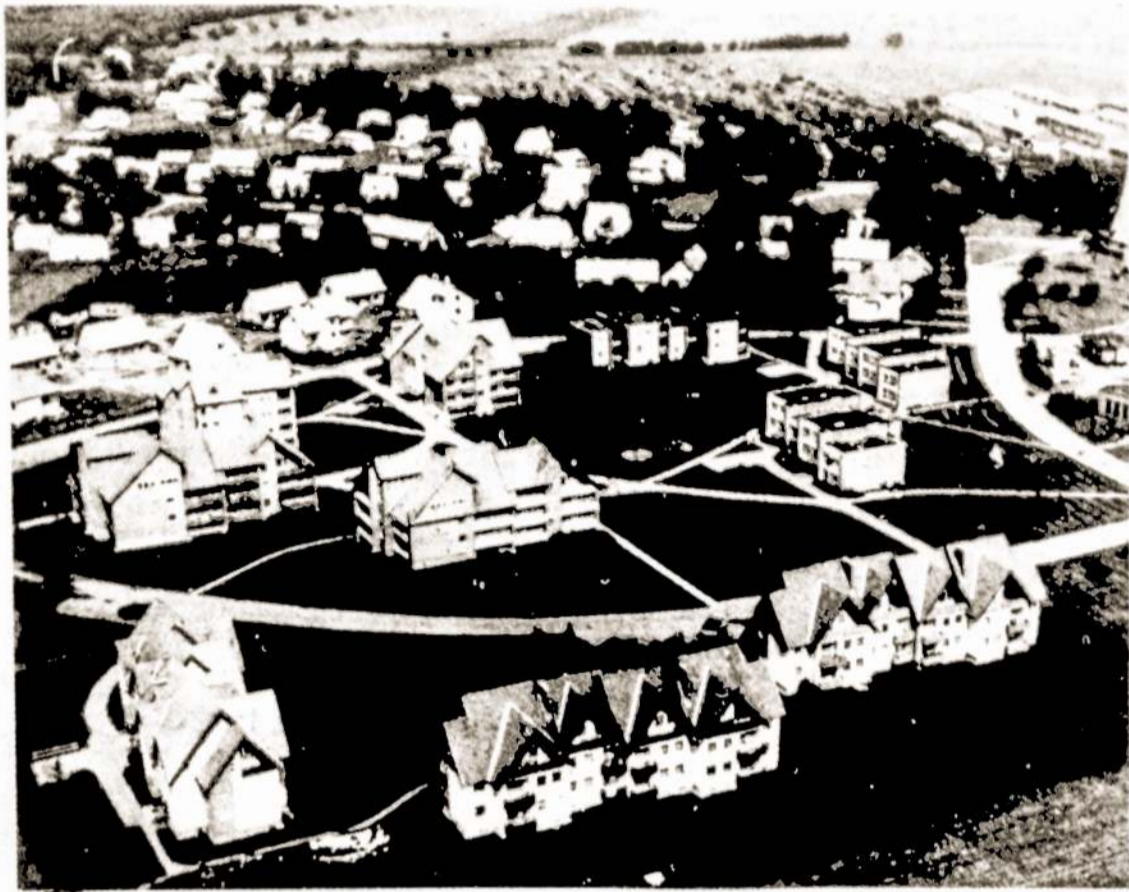
Ten seni žmonės, pasakysite, ko iš jų norėti?

Tačiau ir jaunesni pasirodo ne ką geriau. Štai ką yra pareiškęs S. Lozoraitis:

„Važiudamas iš vienos vietos į kitą, manau, kad atlieku gana naudingą funkciją, nes bent laikinai palaikau frontą ir Romoje, ir Vašingtone“.

Koks tas „frontas“ gerai žinome: tai — tuščias faneros lapas. Tačiau važinėjimas tarp dviejų sostinių S. Lozoraičiui tikrai gana parankus: šiaip ar taip — laiko praleidimas. Vladas Mikšys

Vilnis, 1988 m. liepos 7 d.

Puikaus įvertinimo susilaukė Silutės rajono TSKP XXV suvažiavimo eksperimentinio ūkio gyvenvietės visuomeninių ir gyvenamųjų pastatų ansamblis. Už šios gyvenvietės architektūrą, gražų ir patogų išplanavimą, harmoningą susiejimą su kraštovaizdžiu — jos kūrėjams — Žemės ūkio projektavimo instituto architektui Stanislovui Kalinkai ir ūkio direktoriui, Socialistinio Darbo Didvyriui Zigmui Dokšui paskirta 1988 metų Lenino premija.

TEŠIANT "VERSMIŲ" SERIJĄ

Pažangi JAV lietuvių spauda jau yra informavusi apie „Versmių“ poezijos seriją. Tai savotiškas „Lituanistinės bibliotekos“ papildymas, dar vienas mūsų kultūrinio palikimo solidaus įamžinimo būdas, kurį sumanė ir realizuoja būtent tarybinė leidyba, ir kuris tik jai ir įmanomas. Serijai ruošti ir leisti reikalingas mokslinis aparatas bei geros leidybinės sąlygos. Daugiau kaip porą dešimčių „Versmių“ serijos knygų sudaro jau lietuviškos kultūros lobyną, be kurio ir mūsų literatūrinis gyvenimas, ir tolesni kultūros istorijos tyrinėjimai būtų sunkiai įmanomi. Juk šioje serijoje pilniausiai iki šiol pateikta K. Aleknavičiaus, A. Klemento, S. Valizno, J. Anusevičiaus, S. Dagilio, J. Žiliaus, M. Gustačio, P. Vaičičio, E. J. Daukšio, K. Praniauskaitės, P. Armino-Trupinėlio ir kitų senųjų Lietuvos poetų kūryba, palydėta išsamiais moksliniais įžangomis ir komentarais.

Tešiant šį darbą, numatyta išleisti dar daug „Versmių“ serijos knygų. Šiais metais lietuvių literatūros mylėtojai gaus buvusio Vilniaus krašto lietuvių poezijos rinkinį „Keistas stebuklingas kraštas“ (sudarė J. Pilypaitis) ir Edmundo Steponaičio (1892—1908) eilėraščių rinktinę (sudarė R. Karmalavičius).

Kitais metais numatyta išleisti Laurentijaus Bojerio (1563—1619), Vilniuje profesoriavusio švedų jėzuito, lotyniškos poemos „Karačių mūšis“ (1606) vertimą, kurį parūpino Benediktas Kazlauskas. Be to, žadamos dar dvi knygos: Ksavero Sakalausko-Vanagėlio „Kur banguoja Nemunėlis“ (sud. J. Pilypaitis) ir nelegaliosios lietuvių XIX a. pabaigos—XX a. pradžios spaudos poezijos rinkinys (sud. I. Slavinskaitė).

Na, o toliau — visas būrys poetų: Petras Gotlybas Milkus, Kaje-tonas Nezabitauskis-Zabitis, Liudvikas Rėza, Adomas Dambrauskas-Jakštas, Antanas Savickas, Mykolas Vaitkus, Julius Baniulis, Vilhelmas Teodoras Šimelpinigis, Juozas Šnapštys-Margalis, Petras Roizijus ir kt. Daugelis šių lietu-

Vilnis, 1988 m. liepos 7 d.

vių literatūros kūrėjų bus pirmą sykį taip išsamiai išleidžiami. Kaip matome, tarp „Versmių“ autorių yra ir emigrantų.

Didelį pasisekimą tarp poezijos mylėtojų turi „Versmių“ serijoje leidžiamos antologijos. Pavyzdžiui, tiesiog žaibiškai buvo išpirkta Mažosios Lietuvos poezijos antologija „Kaip ažuols drūts prie Nemunėlio“ (1986), kurią paruošė žymiausias šio krašto kultūros istorikas ir žinovas D. Kaunas. „Versmių“ serijoje šios antologijos bus toliau leidžiamos šios rūšies knygos: Lietuvių romansas, Iš lotyniškos poezijos; Lietuvių triolėtas, XVII—XVIII a. giesmynai, Lietuvių verstinis eilėraščių ir kt.

Turbūt šios serijos knygos domins ir užsienio lietuvių skaitytoją, kuriam dar rūpi mūsų tautos senasis kūrybinis palikimas.

Vytautas Užgrys

PUSTREČIO ŠIMTO SPALVINTŲ AUDINIO VARIANTŲ

Kaune labai populiarī firminė „Rėdos“ parduotuvė, kur prekiaujama mados dalykais, rūbais, platus vartojimo prekėmis. Ir būtent čia visada galima gauti inorin gausią skonį atitinkančių „Litekso“ vilnos gamybinio susivienijimo audinių.

Susivienijimas savo produkciją pateikė Maskvoje didmeninėje prekybos mugėje. Čia galima buvo susipažinti su 38 pavadinimų, 260 spalvinių variantų audinių. Penkių artikulų audiniai pripažinti ypač madingais. Beje, tie audiniai dabar parduodami sutartinėmis kainomis. Tačiau specialistai pripažino, kad ne tik „Litekso“, bet ir kitų firmų gaminiai pabrango. Tiesa, nelabai žymiai, bet pirkėjo tai nedžiugina. Pabrangimo priežastis — žaliavų kainos.

Jonas Pusvelkis

Nelaimė parodys, ar turi draugą, ar tik jo vardą. K. Ušinskis

Pasakyti aistringą kalbą — vienas dalykas, o pasakyti ją aistringai — kitas. D. Džefersonas

INŽINIERIŲ KVARTALAS VILNIAUS SENAMIESTYJE

Bendrauti — žmogiška. Tačiau bendraudamas žmogus nori sužinoti kažką naują, o ir pats pasirodyti, ko vertas. Ir svarbiausia žmogui bendrauti neformaliai. Anglų džentelmenai tam tikslui sukūrė klubus — institutą, vienijantį bendraminčius. Na, o lietuviai, matyt, santūresni už anglus, jei ilgą laiką apsieidavo be to. Užtat kai Šiauliuose prieš gerą dešimtmetį atsiradė Inžinierių namai, daugeliui tas pavadinimas asociavosi su mokslinių konferencijų debatais ir nuobodoku paskaitininko balsu šalės paskliaučiuose. Tačiau pasirodė, kad Inžinierių namai tapo miesto techninės inteligentijos klubu, kad inžinieriai mėgsta ne tik pasiginčyti apie integralines schemas, bet ir kegelbaną palesti. Taip pamažu mūsų klostėsi neformalaus bendravimo vietos modelis.

Štai visai neseniai Vilniuje susibūrė kompiuterininkai — čia atvėrė duris Kompiuterių namai. O dabar miesto telefono abonentų sąrašė atsirado naujas adresas — Trakų gatvė 9, Vilniaus inžinierių namai. Dabar Vilniaus inžinieriai pagrįstai gali pasigirti savo namais — jie turbūt vieninteliai respublikoje savo reikmėms gavo tokį „tituluotą“ pastatą. Tiksliau tai — vienas Vilniaus senamiesčio kvartalų, kurį juosia lyg upeliukai Trakų, Kretingos, Lydos ir Kėdainių gatvės. Kuo garsi šio Vilniaus kampelio praeitis?

Prieš tris su puse šimtmečio čia šeimininkavo vienuoliai pranci-

skoni. Paskui pastatas ne sykį keitė šeimininką, tačiau įdomiausia tai, kad amžiaus pradžioje, panaikinus lietuviškos spaudos draudimą, vienoje šio pastato dalių įsikūrė Lietuvos mokslo draugija, o paskui prie jos viena pirmųjų lietuviškų mokyklų.

Vilniečiai gerai prisimena, kaip atrodė pastatas iki remonto — sunykęs, suaižėjusiomis sienomis. Šiandien jis tviska nauju mūru. Toje dalyje, kur įsikūrė Inžinierių namai, dar plūša restauratoriai — čia aptikta XVIII amžiaus vertingų freskų. Jos bus atkurtos. Na, o geologai, darydami šių pastatų grunto tyrimus, žemės gelmėje aptiko statinių pamatus ir liekanas.

Taigi netrukus įvyks pirmasis inžinierių ir mokslininkų klubo „Polėkis“ susirinkimas jau naujuose rūmuose, į restauruotą „būstinę“ jau persikėlė diskusijų klubas, išradėjų ir racionalizatorių klubas „Eureka“, technologijos ir ekologijos kabinetas, kompiuterinio mokymosi klasė. Čia taipogi numatoma įrengti naujausios technikos demonstravimo ekspoziciją.

Į šį senamiesčio kvartalą, beje, persikėlė kartu su inžinieriais Mokslinės-techninės kūrybos draugijų respublikinė taryba, o vėliau įkurtuves atšvės ir kai kurių mokslinių techninių draugijų būstinės. Senieji mūrai nė nesapnavo, kad taps senamiesčio mokslo ir technikos centru.

Vytautas Valiukaitis

KPI KONTAKTAI SU KINIJA IR EKOLOGINĖS PROBLEMOS

Lietuvoje vyksta kampanija, kurios tikslas apsaugoti vandenį nuo teršimo, stabilizuoti Kuršių marių ekologinę būklę. Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto mokslininkų grupė, vadovaujama docento A. Matuzevičiaus, sukūrė tobulesnę technologiją vandeniui apvalyti. Ankstesnis metodas leisdavo iš nutekamojo vandens pašalinti iki 50 procentų fosforo junginių, o naujasis — net 90 procentų fosforo druskų. Ši naujovė kaip tik ir bus panaudota tobulinant Klaipėdos valymo įrenginius, o tai labai pagerins sanitarinę situaciją Kuršių marių sąsiauryje. Beje, ši naujovė jau „paskolinta“ ir kaimyninės Lenkijos ekologams, kurie projektuoja tenyškį vandenį valymo įrenginius.

Kauno Antano Sniečkaus instituto mokslininkai seniai garsėja savo tarptautiniais ryšiais, duodančiais gražų derlių, o kartu ir ne

mažiau gražias pajamas. Štai „Vibrotechnikos“ mokslinio tyrimo centras glaudžiai bendradarbiauja su VDR firmos „Karl Ceis Jena“ kolektyvu, kuriam dabar parduota licencija bei serija vibrometrai, reikalingų precizinėse optinėse sistemose. Dabar nusidriekė dar viena KPI kontaktų šaka — į Kiniją. Sanchajaus technologiniame institute dirba ir kelia kvalifikaciją trys tituluoti mokslininkai, mašinų gamybos specialistai — Liudas Milašius, Rimvydas Migonis ir Stasys Marcinkevičius. Keletas instituto mokslininkų dėstytojauja Jemeno Arabų Respublikoje, Alžyre, Tunise.

Romas Galliušis

Geriau nepasakyti visko, negu pasakyti per daug. L. Tolstojus

Didieji žmonės — išdidūs, mažieji — pasipūtę. D. Baironas

Retas laimikis šią žiemą teko Skuodo rajono Aleksandrijos kolūkio pirmiūnui Kazimierui Domarkui: štai kokią ragų karūną buvo pasipuošęs jo sumedžiotas elnias.

Br. Talaikio nuotr.

Pempių giesmė

Smagi toji vieta — nuošalioji Yliškė!.. Tikriausiai, miško laukymė su negilia karosų kūdra, drūtais drūtais ažuolais šalia siauro, mažai važinėto keliuko. Dunkso ji už Virėkštos ežero, nuo vėjų užstota senojo Daugėlišio girios medžių. Yliškė — išnykusi sodybė, užkariauta paraistės berželių, melsvai žalių eglaičių, kalnelyje sustojusių medunešio liepų. Daug gamtos įdomybių čia gali surasti.

Štai Briedžiaragio raistelis — tundra miniatiūroje. Subristų samanytėn dešimt briedžių ir apsisukti nėra kur. Tarsi iš dangaus nuleistos pelkės lopinėlis su karklų, berželių, pušaičių kerai, gailių šepėčiais, spanguolių siūlais ir samanų patiesalu. Aplink Briedžiaragi — linksmas beržynėlis, vasarą slepiantis raudonikų salas, kvapnius žemuogynus, aukščiau — priglaudęs riešutų krūmus.

Lapiaraistyje — kitoje pelkėje miniatiūroje — atsistebėti negalėsi. Ant vieno kupsto — bruknės. Ant antro — mėlynės. Trečiame melsvų girtuoklių kerai kūpso. Akmenų krūsnį, kadais iš dirvos sumėtytą, avietės pamėgo. Gyvačių, rainių it austa juosta, čia su žiburiu nesurasi. Užtat akmenynėje kokie spalvingi, lyg iš žalio vario nulieti driėžiukai vizga. Saulėje šildosi.

Kaip nepaminėsi ir juodos dumblynės, kurion iš pačių tolimiausių kampu šernai renkasi. „Purvo vonios“ drėgnoje dauboje ir per rugiapjūtę neišsenka. Barzdotos eglės taip šernų nubrūžintos, kad žvėrys save it veidrodyje regi.

Bet žinomiausia Yliškė savo viksvynais, kemsynais, nešienaujamomis vilkžolės pievomis. Jei tu tikėti daugėliškėnais — ankstyvesnių pempių, kaip Yliškės kemsynuose, nesurasi. Dar Virėkšta ledo suspausta, dar negurgė upeliukai eglų klonyje, o Yliškė kasmet pirmoji pabunda. Ne vyturių, ne „gandrų Joną“ žadančių pjauti varlių kūmučių balsais. Yliškė turi kitus pavasario šauklus — kovo viduryje parskren-

dančias pempes.

„Gyvi! Gyvi!“ — skardena žemoji kemsynė prie tankių karklų krūmų. „Gyvi! Gyvi!“ — atsiliepia aukštoji bala kalneliuko viršugalvyje. Klausyk ausis ištempęs, klausyk gyvosios pempių šnekos. O ji — daugikalbė, daugiareikšmė. Visados mieliems pempės mažiems skirta.

Klausydami pempių balsų, prisiminkime, ką tautosakininkai Lietuvoje apie pempių šneką yra užrašę. Bene visiems labiausiai pažįstamas šis klykavimas:

— Klyvis, klyvis,
Kas mane pavyvys?
Kiaušinėlius dėsiu,
Vaikelius perėsiu,
Kiaušinėliai taškuoti,
Vaikeliai kuoduoti.

Kur pempė lizdą suka? Kaip jos vaikai išrodys? Jums apie tai irgi išpasakos kalbioji paukštė:

— Kiaušinėlius sudėsiu
Ant kelmuko.
Vaikelius išperėsiu
Pilkiukus, pilkiukus.

Kai purienos aukso burbuliais pakalnėn nuriedės, šiltose balose paskės, kai miškas pasidarys žalias, ošiantis, pempė, švėsdama krikštynas, vėl kitokią giesmę trauks:

— Klyvi, klyvi!
Mano vaikai visi gyvi.
Visi vaikšto po pelkynus
Ir nenori kepti blynus.

Kam pempių šeimynai blynai: grikiniai ar bulviniai, su uogom!.. Pavasarinė žemelė dosni — sliekai, vabzdžiai, sraigės. Ir mažos varlikės tinka pempių stalui. O pempės juodas snapas — puikiausias instrumentas. Kiekvieną kirminėlį iškrapštys iš požemių.

Pempė ir užpykti moka, ypač kai pajunta įkyrius kaimynus: pabaliais slampinėjančią lapę, gandrą, bežvalgantį varlynus, ar į laukus pabegusių naminių katiną. Tuomet ji su pašaipu užrinka:

— Gyvis, gyvis berkulus,
Nusirito kaip kūlys.

Pempė — linksnuolė, gyvuolė! Ko jai nesididžiuoti! Ant kojų — raudono tyto batelius užsitrauku-

MEDYJE ĮKŪNYTA MINTIS

Važiuojant senuoju Širvintų keliu, dešinėje kelio pusėje, ties vaizdingu piliakalniu, iš toli pasimato medžio skulptūrų grupė. Tai — Riešės memorialinis ansamblis. Nuolat gausiai lankoma vieta. Lyg pamario pakrantėje belaukiančios sugrįžtančių tėvų ir sūnų žvejų motinos, parimo čia vaizdingos skulptūros. Vienas jų kūrėjų — varėniškis medžio drožėjas Antanas Česnulis.

Daugelį dešimtmečių Lietuvos medžio drožėjų vardą garsino Liongino Šepkos ir Stanislovo

si. Galvą gražiu kuoduku papuošusi. Kai pakyla virš saulės nutviekstų pievų — dailiai žvilga baltos vairuojamosios plunksnos. Pempės apdare galima surasti žalsvų, rausvų, varinių ir violetinių spalvų.

Pempės pirmosios tamsoje pajunta aušros artumą. Tuomet jau nenusileidžia naktiniams nenuoramoms perkūno oželiams. Skelbia visai apylinkei artėjančią saulę. Koks poetiškas, dar iš tamsos sklindantis šauksmas „Gyvi! Gyvi!“

Leonardas Grudzinskas

Riaubos kūriniai. Dabar liaudies menininkų gretos gerokai pagausėjo. Atgimsta su plačiu užmoju ši kūrybos šaka, o skulptūros, stogastulpiai, sukurti nagingų meistrų, puošia parkus, kolūkių gyvenvietes, pakeles. Ne vieną skulptūrinį ansamblį kuriant jau dalyvavo ir Antanas Česnulis. Skersai išilgai jis išvaikščiojo Varėnos rajono miškus, garsiąją Gudų girią, ieškodamas savo darbams tinkamų medžių. Ypač daug meistras padirbėjo kuriant mažiesiems Vilniuje, tarp Karoliniškių ir Lazdynų rajonų plytinčiame pušyne, „Pasakų parką“, kuris dabar tapo šeimų sekmadienių pasivaikščiojimų vieta.

Tačiau meistras ne visą laiką atiduoda tik monumentaliam skulptūrai, interjerams kurti — jo kūrinių kolekcijoje dešimtys nedidelių skulptūrų, medžio drožinių. Geriausių šių darbų paroda atidaryta Vilniuje, Liaudies meno draugijos parodų salone.

Vytenis Rimkus

Garbės negalima atimti, ją galima prarasti.

A. Čechvas

St. Petersburg, Florida

Balandžio ir gegužės mėnesiai Klubui finansiniu atžvilgiu buvo sėkmingi. Be to, gauti ir 3 nauji nariai: Charles Taraška, Betty Remeika ir Paulina Pohorilov.

Gegužės 3 dieną Povilas ir Aldona Alekno paminėjo savo vedybinio gyvenimo 50-tąsias metines. Ta proga jiedu Dainos Mylėtojų chorui paaukojo \$50, o publikai po tostą. Choras jiems sudainavo „Graži Tėvynė mano“.

Gražiai buvo pagerbtos motinos. Visos gavo po „Gardenia corsage“, tuo tarpu Klubu narės pavaišintos pietumis. Programą atliko žymi solistė Gertrud Račkauskas, sudainuodama tai dienai pritaikytą R. Bacevičiaus dainą „Motina“ ir keletą kitų dainų. Nenuilstantis solistas Stasys Kuzmickas, nors pastaruoju metu nesveikuoja, bet vistiek padainavo „Mylėkite Motiną brangią“ ir duetą su Gertruda „Bernuželi, nesvoliok“, Dainos Mylėtojų choras padainavo „Tu mano motinėle“ ir „Atein pavasarėlis“. Vi-

siems akompanavo choro mokytoja H. Janulytė. Mary Brennan paskaitė anglų kalba poemą apie motinas, Aldona Aleknienė paminėjo visas sergančiąsias nares: Kliopasą Kelley, Stefaniją Yuknis,

Almą Bruwer, Marthą Gružinskas. Jos slaugymo namuose. Namuose gydos: Mary Walaitienė, Della Mikalajūnienė.

Vytautas Aleksander vėl buvo operuotas. Tai jau pergyveno trečią operaciją. Linkime, kad ši operacija būtų paskutinė ir sėkminga. Vytautas dar jaunas žmogus, linksmo būdo. Turi gerą žmoną, kuri jį gerai prižiūri.

Pasveiko ir į Klubą jau buvo atėję: Jonas Gresh, Adelė Klimavičienė. Buvo malonu juos matyti. Linkiu visiems ligoniams geros sveikatos.

Pas Kuzmickus vieši Valerijos sesutės Leona ir Bill Roland, iš Atlantic City, N. J. Stasia ir Bill Kuhnė, iš Decatur, Indiana.

Pas Mary Akelis vieši gydytoja Lita Ramanauskienė, iš Vilniaus.

Kita viešnia — agronomė Adelė Levickienė, iš Kelmės. Ji atvyko pas sesutę, kuri mūsų Klubu nelanko. Ją atvežė Acienė ir Urbonavičius. Buvo malonu matyti viešnia iš Lietuvos.

Helena ir Feliksas Habalai yra Amerikoje gimę ir auge, čekoslovakų vaikai. Abu yra mūsų Klubu nariai. Helena dirba virtuvėje, Feliksas bufete. Abu nepaprastai darbštūs žmonės. Būtų gerai, kad tokių turėtume daugiau.

Stasys Kuzmickas gegužės mėnesį minėjo savo gimimo metines. Choras jam sudainavo Ilgiausių Metų ir Lietuva brangi“. Jubiliumams Povilui ir Alfonsai Aleknams — „Graži Tėvynė mano“.

Klubu viceprezidentas Lee ir Mille Orent liepos mėnesį išvyksta pavišėti į Lietuvą. Lee, turbūt, pirmą kartą vyksta, Mille jau yra lankiusis Lietuvoje. Linkiu jiems gero vėjo.

Klubas užsadarė birželio 25 dieną, ir bus atidarytas tik nuo spalio 15 dienos.

Iki pasimatymo. Julija

MIRĖ JUOZAS LUKAS

1987 metų gruodžio 21 dieną mirė Juozas Lukas, sulaukęs 94-erių metų. Buvo gimęs Lietuvoje, Gargždų apylinkėje, Zubary kaime. Paliko nuliūdime žmoną Tillę, kitus artimuosius, gimines, draugus bei pažįstamus.

Velionis nesveikavo jau per pastaruosius kelerius metus. Baigiantis gyvenimo metams — jį ištiko paralyžius, ir nuo jo sustojusi plakti jo širdis.

Juozas Lukas į Ameriką atvyko 1910-aisiais metais, į Rumford, Maine pas brolių Mykolą. Čia, brolis Mykolas jį išrašė į Švento Roko pašalpinę draugiją, kur, kaip mat, tapo išrinktas draugijos sekretoriumi. Nuo to ir prasidėjo Juozo visuomeninė veikla.

Pagyvenęs Rumforde, Juozas persikėlė į Worcester, Mass. Ten jis įstojo į Lietuvos Socialistų Sąjungos 40-tąją kuopą. Tuo metu

[Nukelta į 7 pusl.]
Vilnius, 1988 m. liepos 7 d.

Panevėžio respublikinė ligoninė ir jos gydytojai.

Antano Gyllo nuot.

[Atkelta iš 6 pusl.]

šalyje siautė nedarbas. Norėdamas įsidarbinti turėjo pakeliauti ir į kitus miestus. Nuvykęs į Pensylvaniją kiek ilgiau dirbo anglies kasyklose, kur aktyviau ėmė reikštis ir angliakasių profsąjungoje.

1916 metų pavasarį grįžo į Rumford, Maine. Ten įsidarbines, su būreliu draugų įsteigė LLD 34-ąją kuopą ir tuoj buvo išrinktas kuopos protokolų sekretoriumi ir laikraščio "Laisvės" korespondentu. 1925-aisiais metais, susipažinęs su Tille Sabaliauskaite susituokė ir abu grįžo į Worcester, Mass. pastoviam gyvenimui.

Worcesteryje įsikūrę, abu tuoj įsirašė į LLD 11-tąją kuopą, kurioje Juozas išbuvo daugiau kaip 25 metus protokolų sekretoriumi ir laikraščio korespondentu.

Kaip nariai ir aktyvistai dalyvavo Sūnų ir Dukterų draugijoje, SLA kuopos judėjime. Įvykus SLA kuopoje skilimui, Juozas su Tille perėjo į LDS 57-tąją kuopą Worcester, Mass.

Juozas su Tille ypač daug energijos naudojo "Aido" choro veikloje, Operėčių pastatymuose abu atlikdavo žymesnius vaidmenis. Su choro gastrolėmis važinėdavo ir į kitus miestus, tarp jų vaidino ir New Yorke.

Tuo laikotarpiu Juozas buvo nepavauduojamas pažangiųjų lietuvių visuomeninėje veikloje.

Kaip žinia, Lietuvių Meno sąjunga Worcesteryje, Olimpia Parke penkerius metus kasmet vis surengdavo po suvažiavimą ir festivalį. Tai būdavo meno šventės, kuriose jaunuoliai galėdavo pasimokyti lietuvių kalbos, vaidybos, režisūros, muzikos, chorvedystės, liaudies šokių.

Naujojoje Anglijoje LDS 57-toji kuopa tada turėjo "Gimtojo krašto" radijo valandėlę. Juozas Lukas buvo ir tos radijo valandėlės išdėtininku, be to, dar su Tille buvo pakviesti į komitetą paruošti valandėlei programą.

JAV įstojus į II Pasaulinį karą ir prezidentui Rooseveltui paraginus liaudį stoti į kovą prieš fašizmą, Worcesterio ir apylinkės pažangieji lietuviai aktyviai pasireiškė — per klubus bei kitas organizacijas surinkti dešimtis tūkstančių dolerių kariams pirkimui šiltų drabužių, pirkti vaistus nukentėjusiems nuo karo. Raudonajam Kryžiui nupirko net ambulansą. Už tai prez. Roose-

veltas LDS draugijai atsiuntė padėkos laišką.

• • •

Visuose šiuose sąjudžiuose Juozas Lukas buvo priešakinėse eilėse.

Velionis Juozas buvo sunkaus fizinio darbo žmogus, kol išmoko plaukams kirpti amato. Būdamas švelnaus būdo žmogus, bet kuriam mieste jam tik teko gyventi, ir visur įsigydavo daug draugų. Turė-

JUOZAS LUKAS

damas tarp žmonių įtaką, juos organizavo, traukė į visuomeninę veiklą, finansiniai rėmė organizacijas ir pažangiąją spaudą. Plačiai žinomas buvęs "Laisvės" redaktorius velionis Rojus Mizara Juozas Luką net yra pavadinęs Naujosios Anglijos lietuvių ambasadoriumi . . .

• • •

Į Floridą Juozas su Tille persikėlė 1971-aisiais metais, kai St. Petersburgė gausėjo lietuvių pensininkų, atvykstančių iš šiaurinių valstijų, kolonija. Tuoj abu įsijungė į LLD 41-osios kuopos bei "Dainos Mylėtojų" choro judėjimus. Kai kilo reikalas LLD kuopai ir chorui įsigyti nuosavas patalpas, Juozas su Tille prisidėjo prie "Lithuanian senior citizens" klubo įsigyti patalpas. Tille netgi buvo išrinkta klubo įsteigėjų finansų sekretore. Tenka pasidžiaugti, kad abu Lukai daug prisidėjo klubo gyvavimui, ypač Juozas, kol jam leido sveikata.

Nūdien ilgo atminimo velionies Juozo Luko sukremuoto kūno pelei išsisi Bay Pines veteranų kapinėse ošančiame pušų pavėsyje.

Reiškiame gilią užuojautą našlei Tillei, sūnui Theodore, svainei Mildred Repečkai, artimiesiems bei draugams ir pažįstamiems.

A. Aleknienė

Aplankykite Lietuvą

Abiejų pažangiųjų laikraščių ("Vilnius" ir "Laisvės") aktyvas šiemet organizuoja septynias turistines grupes vykti į Lietuvą. Kaip visuomet, grupės Vilniuje pasitiks Tėviškės draugija. Šių grupių turistai turės progą aplankyti savo gimtąsias vietas, pabuvoti su giminėmis, draugais bei pažįstamais.

Jau susitarta, kad visais kelionės reikalais rūpintųsi American Travel Service Bureau agentūra, 9727 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60643, telefonas (312) 238-9787. Dėl daugiau informacijų kreipkitės į "Vilnius" įstaigą, 3116 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608, telefonas (312) 842-7325.

Grupės išdėstytos sekamai:

Išvyks ir atvyks	Kur kiek naktų nakvos
Gegužės 24	Birželio 12 Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Birželio 20	Liepos 9 Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Liepos 5	Liepos 20 Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2
Rugpj. 8	Rugpjūčio 29 Belgrade 1, Maskvoje 2, Vilniuje 15 Moscow 1, Belgrade 1,
Rugpj. 29	Rugsėjo 12 Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 1
Rugsėjo 6	Rugsėjo 25 Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 2
Spalio 4	Spalio 19 Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2

Kaštus

Pirma grupė iš Čikagos \$2315.00, iš New Yorko \$2205.00
Antra grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
Trečia grupė iš Čikagos \$2150.00, iš New Yorko \$2040.00
Ketvirta grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
Penkta grupė iš Čikagos \$2150.00, iš New Yorko \$2040.00
Šešta grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
Septinta grupė iš Čikagos \$1825.00, iš New Yorko \$1715.00

P.S. Kadangi lėktuvais keliauti kainos nėra pastovios, tai ir su šiomis grupėmis keliauti į Lietuvą, iškeliavimo metu, gali būti truputį brangiau ar pigiau.

Adm.

Palaidojome

Moniką Lukas-Barkauskaitę

Birželio 8 dieną iš Lekavičiaus šermininės Lietuvos Tautinės kapinės jaunesnės kartos pažangiečiai, (dėl senatvės jau mažai bėra likusių gyvų), palydėjo dar vieną pažangiųjų Amerikos lietuvių judėjimo veteranę Moniką Lukas-Barkauskaitę, sulaukusią 91-erių metų amžiaus.

Monika Lukas buvo nepaprasta moteris. Beveik per 78-erius metus gyvenimo Amerikoje ji giliai įmynė savo pėdas į pažangiųjų lietuvių judėjimą, ir į Amerikos darbininkų klasės kovų frontus už darbą ir duoną, už nedarbo kompensacijas bei Social Security pensijas. Jai tenka didelis nuopelnas ir už užauginimą gausios šeimos lietuviškoje dvasioje ir jai įkvėpimą idėjų, vedančių darbo liaudį į visuotiną pergale.

• • •

Monika gimė valstiečių Jono Barausko ir Frances Sankauskaitės šeimoje, Raseinių rajone, Viduklės valsčiuje, Stangurų kaime. Į šią šalį atvyko vos 11 metų mergaitė, bet jos nesutirpino emigracijoje "amerkoniskasis puodas", ką atlieka daugeliui tokio amžiaus atvykusiems.

Monika, atvykusi į Pittsburgh, Pa. po kiek laiko sukūrusi šeimą su šauniu jaunuoliu Adomu Luku-Lukošium, šeimoje lietuvių labai brangino. Lukų šeimoje lietuvių kalba buvo šeimos ir dviem sū-

— Jungtinių Tautų taikos klausimams asamblėjos Siaurės Korėjos stebėtojas Pak Gil Yon ragino Korėjos šalį paskelbti neatomine zona.

Associated Press balandžio 11 dieną paskelbė biologų tvirtinimą, jog komunistai nėra kalti, kad Texas valstijoje atsirado gyvačių barškuolių.

nais — vargiai įtarsi, kad jie ne Lietuvoje gimę, kad ne Lietuvoje augę. Kalbant angliskai kalbos akcento lietuvių kalboje beveik nėra, kaip dukros, taip ir sūnūs save laiko lietuviais.

• • •

Monika su savo vyru Adomu, mirusiu Chicagoje 1970-aisiais metais, gilių pažangiųjų idėjų žmonės. Ypač jie aktyviai pasireiškė kaip pažangiečiai, kai gyveno Rockford, Ill., kur vyko nemažas pažangiųjų lietuvių kolonijos judėjimas.

Užėjus Didžiajai depresijai, draugai Lukai buvo nepaskutiniai ir tarptautiniame judėjime. Bedarbių demonstracijose jie žygiuodavo priešakinėse demonstrantų eilėse. Draugai Lukai nesigailėjo savęs kovos frontuose už darbininkams teisę organizuotis į CIO profsąjungas, už nedarbo kompensacijas, darbininkams senatvės apdraudą — pensijas.

Rockforde tada veikė tarptautinis komjaunimo sąjūdis, vaikų pionierių kuopelės. Monika su savo vyru Adomu nedraudė savo vyresnio amžiaus vaikams dalyvauti šiuose judėjimuose. Todėl nenuostabu, kad šiandien Amerikos pažangieji lietuviai didžiuojasi LDS aktyvia darbuotoja, buvusia "Vilnius" vajininke ir korespondente, jų dukra Alvina Strich. Nenuostabu, kad šimtai amerikiečių darbininkų žino jų sūnaus Alfonso vardą, kaip aktyvaus profsąjungų darbuotojo Minnesotoje ir jo pastangas kovoj už išlaisvinimą Angela Davis. Nenuostabu, kad visa Lukų šeima yra LDS nariai, netgi Monikos anūakai ir proanūakai.

Monika ir Adomas Lukai nemėgo pompastiškumo, nesiveržė, kad jų

[Nukelta į 8 pusl.]

Vakarų Vokietijoje Karl Markso namas-muziejus. Šiame muziejuje surinkta apie 2,000 dokumentų, nuotraukų, kitų eksponatų.

TASSo nuotrauka

Vilnis, 1988 m. liepos 7 d.

[Atkelta iš 7 pusl.]
vardai skambėtų visuomeninėje veikloje bei spaudoje, bet jų gilūs įsitikinimai bendram darbo žmonių reikalui buvo kieti kaip titnagas! Visuomeninėje veikloje jie pasižymėjo taktiškumu, su žmonėmis sugyveno kuopavyzdingiausiai.

Topkį palikimą Monika paliko Amerikos pažangiųjų lietuvių judėjimui, jo jaunesniajai kartai, laimingai praleisdama senatvę, apsupta pavyzdingai išauklėtų penkių dukterų: Alvinos, Frances, Paulinos, Marien, Luise ir dviejų sūnų— Alfonso, Jono bei jų šeimų, 6 anūkų ir 7 proanūkių.

Žinoma, baigti paskutiniuosius gyvenimo metus nebuvo lengva, kai prie sušlavusios širdies prisimetė ir kitos ligos, bet stropiai prižiūrima dukters Paulinos, pagelbstint ir kitoms dukroms, ramiai užmerkė akis paskutinį kartą atsidusdama.

Monikos vardas greit išdils iš pažangiųjų Amerikos lietuvių atminties, greit jos kapas Tautinėse Lietuvių kapinėse užžels žolėmis.

J. Žaliukas

LAIŠKAI IR PARAMA

Gerb. administratoriai
J. Urbikas

Cia yra "Vilniai" auka \$15 nuo A. Zuris, buvusio velionės Kasparienės vyro. Ir atsinaujinimas prenumeratos Martha Kaminsky, Gerry Lake, R.D.I. Oxford, N. Y.

Buvau užsiregistravusi važiuoti į Lietuvą, bet staiga susirgau. Suneagalavo širdis, gydytojai neleido. Liepė eiti operacijai. Kol kas gydo vaistais. Mat, mano gi amžių rizikinga. Dėkoju visiems už laiškus ir atvirukus, kai buvau ligoninėje ir namie. Kaip malonu gauti atvirutę, nors mus skyrė 300 mylių. Linkiu jums visiems sėkmės, būkite sveiki. Nežinau kodėl ne visos mano parašytos korespondencijos telpa.

J. Andrusis

Kurias J. Andrusienės korespondencijas paštas atneša, redaktorius talpina visas ir prašo siuntinėti dažniau.

Adm.

Dear Sir:

With reference to your letter of May 20th last I am pleased to enclose Money Order for \$25 N.S. to cover subscription of \$20 and \$5 as a donation to your paper. I look forward to receiving "Vilnis" real soon.

A. Lukose
Bedford, Canada

Gerbiama redakcija:
Pasiunčiu \$20 čekį. Tai bus \$15 už prenumeratą ir \$5 auka.

Ursula Daugirda
Eugene, Oregon

Gerbiamieji:

Iš šios sumos \$17 už atnaujinimą prenumeratos, o likusi \$33 auka.

K. Ainoris
Chicago, Ill.

LANKĖSI IŠ LIETUVOS TURISTINĖ GRUPE

Priešpaskutiniame birželio savaitgalyje Čikagoje lankėsi iš Lietuvos gausi tarybinių lietuvių turistinė grupė. Svečių priėmimas su jais keliaujančiais artistais bei solistais vyko birželio 18 d. Jau-nimo centre. Grupės dalyviai Arūnas Godanavičius ir Juozas Mažeikis buvo užėję ir į "Vilnies" įstai-gą, susitiko su laikraščio redaktorių ir administratoriumi.

S. J. Jokubka su Juliumi Urbiku aprodė "Vilnies" įstai-gą, papasakojo apie laikraščio leidimo proble-mas, pavaikščiojo po senosios kartos lietuvių istorinį Halsted strytą, automobilium pavažinėjo po Brighton Parką, po Marquette Parką, netgi buvo užsukę į garsiąją Andrijausko užėigą.

Gaila, kad svečiai Čikagoje buvo staptelėję tik porai dienų. Iš čia išvyko į baigiantį susibėgiulauti su Vilniumi Madison, Wis. X.

JOKUBKOS LAUKIA VIESNIŲ IŠ BRAZILIJOS

Broliai Edvardas ir S. J. Jokubkos bei Anna Jokubkienė laukia iš Brazilijos viešnių. Ketina atvykti Jokubkų seserų dvi dukros su savo dukromis. Zaly Pinto jau nebe pirmą kartą atvyks, bet Dalva Pilipavičius ir jų dukros pauglės Thay ir Cibele — pirmą kartą. Pakeliui į Čikagą ketina porai dienų staptelti New Yorke, kad susipažinų su tuo garsiuoju miestu.

Telefonu šnekantis papasakojo, kadangi dabar Brazilijoje žiema ir šaltoka, JAV konsulate San Paulyje vykstančių į JAV braziliečių turistų vizų gavimo skyriuje cilės. Vadinasi, ir ten yra pasiturinčių žmonių, keliaujančių į užsienius pavandravoti. —ka

IR VĖL APDOVANOJO "VILNĮ"

Plačiai žinomas pažangietis, uolus "Vilnies" skaitytojas Kazimieras Sisevičius ir vėl apdovanojo "Vilnį" šimtu dolerių. Tai nebe pirmą jo dovana laikraščiu. Beveik kas mėnesį jis laikraščiu aukoja po šimtą ir daugiau, kad laikraštis gyvuotų kuo ilgiausiai.

Kazimieras Sisevičius jau peržengęs 90 metų, bet kas jį pažįsta, nepasakys, kad jis jau tokio amžiaus. Kasdien jis eina į parduotuvę apsipirkti, padeda apeiti namų ruošą savo žmonai Juzefinai.

A.

Malonėkite priimti nuo Tillos Lukienės nuoširdžią padėką, Jūsų mielieji draugai, išreikšti nuoširdūs žodžiai per telefoną, laiškais ir gyvu žodžiu man suteikė jėgų pergyventi didelį sielvartą.

Cia rasite \$100 čekį J. Luko atminimui. taipgi ir jo nuotrauką.

Tilla Lukas
St. Petersburg, Fl.

MIRUS

Frank Vaitkui

Reiškiame gilią užuojautą Jo našlei Helen, dukroms Dolores, Virginia ir jų šeimoms, kitiems giminėms, draugams bei pažįstamiems.

LITHUANIAN SENIOR CITIZENS
KLUBO VALDYBA IR NARIAI
St. Petersburg, Fla.

Mirus

MONIKAI LUKAS-BARKAUSKAITEI

Reiškiame gilią užuojautą velionės dukroms Alvinai, Frances, Paulinai, Merian, Luisei, sūnums Alfonsui, Jonui, 6 anūkams, 7 proanūkiams ir kitiems giminėms bei draugams ir pažįstamiems.

AMERIKOS LIETUVIŲ MOTERŲ
KULTŪROS DRAUGIJA

Chicago, Ill.

Mirus

MONIKAI LUKAS-BARKAUSKAITEI

Reiškiame gilią užuojautą dukroms: Alvinai, Frances, Paulinai, Merian, Luisei, sūnums Alfonsui, Jonui, 6 anūkams, 7 proanūkiams ir kitiems giminėms bei draugams ir pažįstamiems.

JESSIE VESELY
ANTHONY LITVINAS
JOHN PATECKAS

MARY ir JULIUS URBIKAI
ANTOINETTE ir F. VAITKAI
VALERIA ir ANT. URBIKAI

MIRUS

Monikai Lukas-Barkauskaitei

Reiškiame gilią užuojautą velionės dukroms: Alvinai, Pranei, Paulinai, Marien, Luisei, sūnums Alfonsui, Jonui bei jų šeimoms, 6 anūkams, 7 proanūkiams, kitiems giminėms, draugams ir pažįstamiems.

ANNA IR S. J. JOKUBKA
Chicago, Illinois

MIRUS

Monica Lukas-Barkauskaitei

Reiškiame gilią užuojautą velionės dukroms: Alvinai, Pranei, Paulinai, Marien, Luisei, sūnums Alfonsui, Jonui bei jų šeimoms, 6 anūkams, 7 proanūkiams, kitiems giminėms, draugams bei pažįstamiems.

FRANCES JORDAN
EDWARD JORDAN
Chicago, Ill.

MIRUS

Anastazijai Melnik

Reiškiame gilią užuojautą Jos šeimai, giminėms, kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

LITHUANIAN SENIOR CITIZENS
KLUBO VALDYBA IR NARIAI
St. Petersburg, Fla.

MIRUS

Monikai Lukas-Barkauskaitei

Reiškiame gilią užuojautą velionės dukroms: Alvinai, Pranei, Paulinai, Merian, Luisei, sūnums Alfonsui, Jonui, 6 anūkams, 7 proanūkiams ir kitiems giminėms bei draugams ir pažįstamiems.

NELLIE DE SCHAAP
LOUIS DE SCHAAP
Chicago, Ill.

MIRUS

Mikalina Rutkowski

Reiškiame gilią užuojautą Jos dviem dukrom, sūnui, kitiems giminėms, draugams bei pažįstamiems.

LITHUANIAN SENIOR CITIZENS
KLUBO VALDYBA IR NARIAI
St. Petersburg, Fla.

Vilnis, 1988 m. liepos 7 d.